

STUDENTŲ POREIKIAI PRAKTIKOS KOKYBEI: PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

Renata Bilbokaitė
Šiaulių universitetas, Lietuva

Santrauka

Šiuolaikinio aukštojo mokslo tendencijos reikšiasi įvairiai – nuo poreikių tobulinti veiklos koncepcijas iki poreikių tobulėti patiems. Visais atvejais – siekiama vis daugiau atsižvelgti į studentą – kaip į pagrindinį paslaugų gavėją. Kad institucijos galėtų nustatyti poreikius, atliekami tyrimai, kurių pagrindu daromos išvados, sudaromi tobulinamieji planai ir veikomis įgyvendinami pokyčiai. Šiame straipsnyje taip pat atskleidžiami studentų poreikiai praktikos kokybei. Nustatyta, kad studentai turi poreikių praktikos instruktažams – norima priimtinių užduočių, aiškių ir tikslių instruktažų pateikimo, instruktažų laiko ir dažnumo lankstumo bei esminių turinio aspektų keitimo taip, kad studijuojantiems būtų naudinga. Taip pat išsakomas poreikis ir praktikos vadovams: norima dažnesnių konsultacijų, didesnės pagalbos, artimesnio ir dažnesnio bendravimo ir bendradarbiavimo.

Pagrindiniai žodžiai: *praktikos kokybė, edukacinės krypties programos, studentų poreikiai.*

Įvadas

Pedagoginė praktika, remiantis šiais dokumentais, suprantama ne tik kaip pedagoginių studijų proceso dalis, kurios paskirtis – vadovaujant mentoriui ar praktikos vadovui, padėti būsimajam pedagogui įgyti profesinių kompetencijų ir patirties, bet ir kaip studento, ugdymo institucijos ir aukštosios mokyklos, rengiančios būsimuosius pedagogus, profesinę pažangą skatinantis veiksnys (Bilbokaitė, Mykolaitienė, 2011). Kadangi aukštojo mokslo kokybė pastaruoju metu itin aktualus klausimas (Lamanauskas, 2011), labai svarbu kokybę sieti ne vien tik su studijų dalykais, sesijų rezultatais, studento ir dėstytojo santykiu, bet ir su epistemine praktika. Pastaroji dažnai sukelia iššūkių, kurie įgalina nuolat keistis ne tik studentui, bet ir praktikos vadovui tame kontekste, kuriame ieškoma būdų, kaip prisitaikyti prie inovacijų. Praktika, kaip savo žinių taikymas realiose gyvenimiškose situacijose, labai reikalinga, nes ji motyvuoja studentą rinktis panašios krypties studijas ir magistrantūroje, taip pat skatina dirbti pagal specialybę ir taip nuosekliai siekti karjeros pokyčių. Užsienio mokslininkų (Manning, 2009; Glenn, 2009; Scott, Issa, Issa, 2008) patirtis atskleidžia, kad praktikos kokybę ribojančius veiksnius būtina identifikuoti, nes tik tai atlikus, galima sėkmingai planuoti įveikos strategijas. Todėl labai svarbu, kad praktikos kokybė būtų aktuali-zuojama ir tiriama, o gautų rezultatų pagrindu būtų tobulinama. Tuo remiantis keliamas **probleminis klausimas** – kokie studentų poreikiai praktikos kokybei bakalauro edukacinės krypties studijų programose?

Tyrimo objektas – studentų poreikiai praktikos kokybei.

Tyrimo tikslas – atskleisti bakalauro edukacinės krypties studijų programų studentų poreikius praktikos kokybei.

Tyrimo metodologija

Tyrimo instrumentas

Tyrimo duomenys buvo renkami naudojant svarbiausių *Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatų ir gairių* (2006) ir *Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategijos 2008–2011 metams* pagrindu tyrėjų parengtą apklausos raštu anketa-klausimyną. Klausimyną sudaro instrukcinė-motyvacinė dalis, demografinis ir diagnostinis blokas. Klausimyno turinys ir struktūra orientuoti į Šiaulių universiteto bakalauro dieninių studijų studentų nuomonės apie praktikos kokybę matavimą. Instrumento kintamieji konstruoti remiantis ir empiriniais pirmojo žvalgomojo tyrimo duomenimis. Diagnostinę klausimyno dalį sudaro 34 teiginiai, sujungti į atskirus blokus, turinčius vidinę struktūrą ir apimančius atskirų studijų proceso dalių (*praktikos instruktažai, vadovavimas praktikai, praktikos laikas ir vieta, praktikos užduotys, priimančioji institucija, dokumentacija, motyvacija, atsiskaitymas už praktiką*) vertinimą. Respondentams taip pat pateikti atviri klausimai, susiję su nuomonės pareiškimu kiekvieno diagnostinio bloko atžvilgiu. Šiame tyrime naudojami tik atviro tipo klausimų duomenys.

Tyrimo imtis ir apklausos administravimas

Respondentai buvo atrinkti sluoksniinės imties metodu. Kontroliniais imties kintamaisiais pasirinktas fakultetas ir bakalauro dieninių studijų kursas, studijų programa. Buvo apklausiami Šiaulių universiteto fakultetų bakalauro edukacinės krypties studijų programų dieninių studijų studentai, atlikę praktiką švietimo įstaigose. Tyrime dalyvavusių studentų skaičius pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė

Tyrimo dalyvavusių studentų skaičius fakultetuose

Specialybė	Studijuojančių studentų skaičius	Apklaustų studentų skaičius	Tyrimo dalyvavusių studentų dalis (proc.)
Dailė ir dizainas	19	13	68
Meninis ugdymas ir tikyba	10	5	50
Ikimokyklinio ugdymo pedagogika ir priešmokyklinis ugdymas	13	9	69
Pradinis ir ikimokyklinis ugdymas	14	10	71
Šeimos pedagogika ir vaiko teisių apsauga	22	20	91
Ekonomika ir verslo pagrindai	8	7	88

Šiaulių universiteto bakalauro dieninių studijų studentų apklausa atlikta 2010 m. spalio–gruodžio mėnesiais. Apklausa vykdė Šiaulių universiteto Studijų kokybės valdymo grupė kartu su Studijų skyriaus ir fakultetų administracijos darbuotojais. Iš viso parengta ir išplatinta 80 anketų, sugrįžo užpildytos 65 anketos. Tyrimo respondentų bendra demografinė charakteristika pateikiama paveiksluose.

Tyrimo metodai

Apklausa, kokybinė duomenų analizė.

Tyrimo rezultatai

Ankstesniu tyrimu buvo nustatyta (Bilbokaitė, Mykolaitienė, 2011), kad edukacinės krypties studijų programų studentai yra motyvuoti atlikdami praktiką, nes siekia įgyti atitinkamų įgūdžių. Geriausiai įvertinta praktikos vadovų darbo kokybė bei priimančios institucijos veiklos kokybė, kad atskleidžia tai, jog vyksta aktyvus sąveikavimas tarp trijų subjektų – studento, dėstytojo ir praktikos institucijos. Aukščiau nei vidutiniškai vertinta daugelis veiksnių: atsiskaitymas už praktiką, dokumentacija, užduotys, vieta ir laikas – tai elementai, kurie sukelia mažas, tačiau nepasitenkinimą keliančias problemas studentų veikloje. Šiose srityse daugiausiai pateikiama ir kritikos bei išsakoma poreikių, kurie, respondentų manymu, turėtų būti patenkinami. Žemiausiai vertinti kai kurie pavieniai indikatoriai: praktikos instruktažų konkretumas, išsamumas ir aiškumas, praktikos užduočių ne visiškai derėjimas tarpusavyje.

Kokybinei analizei pasirinktos dvi skirtingos sritys – studentų poreikiai daugiausiai sunkumų sukeliančiai problemai – praktikos instruktažams ir labai teigiamai vertinamam praktikos vadovavimui.

2 lentelė

Studentų poreikiai praktikos instruktažams

Kategorija	Subkategorija	Praktikos instruktažai
Priimtino užduočių pateikimo poreikis	Užduočių aiškumas	Užduotys turi būti aiškiai ir struktūruotai parašytos, kad neiškiltų poreikis eiti pas dėstytojus klausinėtis. Aiškesnių uždavinių, konkretesnių užduočių. Tinkamai parengti užduotis, kurios atitiktų tos institucijos veiklą. ¹
	Užduočių konkretumas	Tiksliau ir konkrečiau išdėstytos užduotys, o ne bendrai. Konkretesnių praktikos užduočių. Praktikos užduotys turi keistis konkrečiais metais ir instruktažo metu dar praplėsti uždavinius, tikslinti, ko reikalaujama.
	Detalizuotų užduočių poreikis	Aiškiai išdėstyti žodžiu, kokius planus reikia parašyti jei pusmečiui, tai tegul parodo pvz., pavasarį praktikos kuratorė žadėjo kiekvieno darbo pvz. atvešti, bet kaip visada nieko negavome ir kai nunešėme darbus gavome priekaištų. Išsamiau papasakoti apie reikiamas atlikti užduotis.
	Psichologijos užduočių aiškumas	Instruktažai atitinka, nebereikia detaliau aiškinti. Gal psichologijos aiškiau reikėtų pateikti, o ne tik atsivesti ir pateikti. Aiškesnio psichologijos dalies išaiškinimo (pateikimo).
	Darbų apimties mažinimas	Trumpinti darbų apimtį, mažinti krūvį.
Aiškių, tikslių instruktažų poreikis	Aiškesnių instruktažų poreikis	Aiškumo, konkretumo. Būtų aiškesni. Aiškiai išdėstyti tikslus, ko yra reikalaujama, pateikti tikslesnius uždavinius. Daugiau aiškumo.
	Konkrečių instruktažų poreikis	Prie to galima prisitaikyti, tačiau jie turėtų būti labiau konkretūs. Daugiau <...> konkretumo.
	Išsamesnės informacijos	Daugiau informacijos. Taip. Jie turėtų būti organizuotesni, teikiantys daugiau informacijos. Prieš praktiką praveisti paskaitą su nurodymais, kaip viską atlikti.

¹ Kalba netaisyta.

Kategorija	Subkategorija	Praktikos instruktažai
	Tikslumo poreikis	Daugiau tikslumo. Kad dėstytojai tiksliai paaiškintų, ko reikalauja. Daugiau tikslumo, kuris padėtų geriau išsirinkti darbo vietą.
	Rašytinės informacijos stoka	Reikėtų pateikti ne tik žodine forma informaciją su tiksliais terminais ir kt., bet ir rašytine forma. Aiškesnių užduočių. Aiškesnės užduotys.
Instruktažų laiko ir dažnumo keitimo poreikis	Ankstesnio instruktažo poreikis	Šiais metais apie praktiką buvo pranešta tik prieš savaitę, manau reikėtų apie tai pranešti anksčiau, kad spėtųmėte viską suderinti su mokyklomis. Kad atitiktų mano poreikius, manau, praktikos instruktažus derėtų pravesti anksčiau nei kelios dienos ir juos aptarinėti dažniau, kad gautą informaciją įsisavinčiau pamažu, o ne staigiai ir tiek daug. Instruktažas turėtų būti anksčiau. Praktikos instruktažai turėtų būti pravesti bent savaitę prieš praktiką. Jie turėtų būti atlikti anksčiau, nei kelios dienos iki praktikos. Pirmiausiai anksčiau nei likus keletui dienų iki praktikos pradžios.
	Ilgesnių instruktažų poreikis	Skirti daugiau laiko instruktažui.
	Kelių instruktažų poreikis	Reikalingi keli instruktažai.
Turinio keitimo poreikis	Informacijos apie praktiką konkrečioje institucijoje	Jie turėtų būti labiau organizuoti ir apimti ne bendrai visas institucijas, o konkrečiai: instruktažas apie tą instituciją, į kurią vyksta grupės studentai. Instruktaže reikia aiškiau ir konkrečiau papasakoti kokias būtent veiklas galima atlikti įmonėje.
	Anksčiau praktikas atlikusių studentų patirties poreikis	Pakviesti studentus, kurie jau atlikę praktiką, kad pasidalintų patarimais, idėjomis Pakviesti studentus, kurie jau buvo praktikoje, kad papasakotų savo patyrimus. Pristatinėti jį anksčiau, papasakoti kaip kitiems sekasi ir ko reikia sužinoti šioje praktikoje. Galėtų studentai papasakoti, kad žinoti su kuo susidursime, kaip planuoti laiką.

Tyrimo metu nustatyta, kad studentai norėtų pokyčių užduočių pateikimo srityje (2 lentelė). Pageidaujama, kad užduotys būtų aiškios ir konkrečios, kur kas labiau detalizuotos, jose atsispindėtų pagrindiniai aspektai, kurie buvo akcentuojami teorinėse užsiėmimų dalyse. Užduočių detalizavimas sumažintų papildomų klausimų skaičių, kurie iškyla individualaus darbo metu. Kadangi praktinės užduotys kompleksinės, jose derinamos edukologinės ir psichologinės žinių taikymo tradicijos, studentai labiau norėtų pastarųjų užduočių aiškumo, nes šioje srityje jie turi mažiau patirties, jaudinasi dėl galimos nesėkmės, vengia dviprasmiškumo. Taip pat vyrauja studentiškas požiūris – mažinti užduočių kiekį.

Nors instruktažų skaičius didinamas, tačiau studentams vis tiek jų turinys nėra visiškai aiškus, todėl išsakomas poreikis aiškesnių, konkrečių, išsamesnių ir tikslų praktikos atlikimo gairių, taisyklių bei situacijų atskleidimas susitikimo su kuratoriais metu. Norima, kad nurodyta informacija būtų ne tik išsakoma žodiniu būdu, bet ir pateikiama užrašytų gairių pavidalu. Studentai išsako poreikį instruktažų laiko ir dažnumo keitimui, kadangi norima apie praktikos administracinius bei organizavimo aspektus sužinoti kuo anksčiau, taip pat norima gauti išsamesnę informaciją prailgintų arba kelių susitikimų su kuratoriais metu.

Studentai norėtų instruktazų metu labiau pabendrauti su praktikoje buvusiais vyresnių kursų studentais ar absolventais, kurie plačiau pasidalintų savo patirtimi ir papasakotų apie įvairius subtilumus, kurių neatskleidžia nei dėstytojai, nei kuratoriai. Ypač būsimieji praktikančiai norėtų tiksliai žinoti apie praktikos vietą, joje dominuojančias vidinės kultūros ypatybes, kurios jų nežinant ypač ap sunkina veiklą, apriboja studento veikimo laisvę.

3 lentelė

Studentų poreikiai praktikos vadovavimui

Kategorija	Subkategorija	Vadovavimas praktikai
Konsultacijų poreikis	Bendrų konsultacijų poreikis	Praktikos vadovas darytų visai grupei (kai gali, jei nėra išvažiavę) konsultacijas, tada visi galėtų pasidalinti savo patirtimi, vienas kitam patartų. ¹
	Dažnesnių ir pastovesnių konsultacijų poreikis	Tarpinių susitikimų praktikos metu, kad padėtų išspręsti iškilusias problemas bei neaiškumus. Konsultacijų paskirti pastoviu metu.
	Aiškių konsultacijų poreikis	Aiškumo. Svarbiausia, kad būtų aiškumas. Vadovavimas priklauso nuo vadovo. Šios praktikos vadovas buvo labai nekonkretus, kalbėdamas apie pačios praktikos atsiskaitymą ir ataskaitos pateikimą.
Į studentą orientuotas vadovavimo poreikis	Studentų poreikių tenkinimas	Labiau atsižvelgti į studento poreikius, jo esamą situaciją. Žinoma, nes jei man tai bus neįdomu ar nepatenkins mano interesų, aš į tai žiūrėsiu ne su tokiu dideliu entuziazmu.
	Pagalbos poreikis	Daugiau vadovo pagalbos. Daugiau pagalbos. Asmens, kuris atsakytų į kylančius klausimus.
Bendradarbiavimo poreikis	Glaudesnio bendravimo poreikis	Praktikos vadovui daugiau bendrauti su studentais (atsakyti į jiems rūpimus klausimus, patarti, paaiškinti). Kad vadovas geranoriškai bendrautų, patartų, padėtų.
	Komunikavimo poreikis	Būtina, kad praktikos vadovas nurodytų savo el. paštažą ir kt. Susisiekiimo priemonės, kad iškilus klausimams būtų galima bendrauti.
Dėstytojų pagalbos poreikis	Dėstytojų atsakingumo poreikis	Dėstytojų atsakingumo.
	Tiesioginio kontakto su dėstytojais poreikis	Kiekvienas dėstytojas turėtų atvykti į instruktazą ir pristatyti savo užduotį. Prieš praktiką reiktų susitikimo su vadovu, kuris pateiktų visą instruktazą bei padėtų suprasti kilusius neaiškumus.
	Atsakingo asmens poreikis	Manau, kad fakultete turėtų būti asmuo, kuris būtų atsakingas už tai, kad studentai (išeinantys į praktiką) turėtų kompleksinės veiklos planų pavyzdžių ir t. t.
	Viskas tenkina	Atitinka. Šiuo metu vadovavimas atitinka mano poreikius. Mane tenkina vadovavimas praktikai. Vadovavimas atitiko mano poreikius. Viskas kol kas tinka. Mano nuomone, nieko netrūko, beje, turėjau nemažą patirties iš pernai metų.

¹ Kalba netaisyta.

Studentai patiria sunkumą ir dėl vadovavimo praktikai veiksmų (3 lentelė). Išreikšiamas poreikis konsultacijoms: norima didinti jų skaičių, sukongretinti ir reprezentuoti bendravimo klausimus aiškiau, labiau atsizvelgiant į studento interesus. Ypač norima artimesnio komunikavimo, betarpiškumo, laisvesnio dėstytojo požiūrio į studento poreikius per įvairesnių užduočių atlikimą, skirtingų praktikos vietų pasirinkimą bei galimybių gauti pagalbą kritiniais atvejais.

Išvados

Studentai turi poreikių praktikos instruktažams – norima priimtinių užduočių, aiškių ir tikslių instruktažų pateikimo, instruktažų laiko ir dažnumo lankstumo bei esminių turinio aspektų keitimo taip, kad studijuojantiems būtų naudinga. Instruktažai nėra sudėtingi, tačiau studentams reikia papildomos informacijos, kuri padėtų greičiau ir lengviau adaptuotis praktikos institucijoje, geriau atlikti jose praktiką ir grįžus teisingai atlikti užduotis bei gauti gerą įvertinimą. Taip pat išsakomas poreikis ir praktikos vadovams: norima dažnesnių konsultacijų, didesnės pagalbos, artimesnio ir dažnesnio bendravimo ir bendradarbiavimo, kuris padėtų studentui jaustis laukiamam, skatintų pasitikėjimą savimi, o ne sukeltų praktikos baimę.

Literatūra

- Bilbokaitė R., Mykolaitienė L. (2011). Praktikos kokybė edukacinės krypties studijų programose: žvalgomojo tyrimo rezultatai. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*, 2, 5–10.
- Glenn N. G. (2009). ProQuest LLC, D.Mgt. Leveraging Quality Improvement to Achieve Student Learning Assessment Success in Higher Education. *Dissertation, University of Maryland University College*. 241 p.
- Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės / *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (2006). Retrieved 20 December 2012 from [http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf)
- Lamanauskas V. (2011). The Quality of Studies: Management Aspect. *Problems of Management in the 21st Century (Issues in Management Research - 2011)*, 2, 5–7.
- Manning T. M. (2009). *Using Achieving the Dream to Meet Accreditation Requirements. Principles and Practices of Student Success*. Lumina Foundation for Education, Retrieved 20 December 2012 from http://achievingthedream.org/sites/default/files/resources/PrinciplesAndPracticesOfStudentSuccess_UsingATDtoMeetAccreditationRequirements.pdf
- Scott S., Issa T., Issa T. (2008). Closing the Loop: The Relationship between Instructor-reflective Practice and Students' Satisfaction and Quality Outcomes. *International Journal of Learning*, 15 (3), 109–120.

STUDENTS' NEEDS FOR QUALITY OF PRACTICE: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Renata Bilbokaitė

University of Šiauliai, Lithuania

Contemporary tendencies of the higher education have been variously exposed – from needs to improve the activity conception to needs for the own development. In all cases the aim is followed to consider the student more as the main receiver of the service. In order for all institutions to define needs, researches have been implemented and conclusions have been offered on the base of them; therefore the improvement plans have been prepared and changes have been implemented by activities. This article also reveals needs of students for the quality of the practice. Students demonstrate the need for the practice instructions – the wish is observed for the acceptable tasks, clear presentation of instructions, time of instructions and frequency as well as flexibility, changes of the essential aspects of the content so that the students could get benefits from them. Instructions are not complicated; however students need additional information that would facilitate the faster and easier adaptation within institutions of practice, the better implementation of practice in them, and after it, the correct preparation of tasks and good evaluation. Also the requirement for heads of practices is also expressed: more frequent consultations are wanted as well as the greater support, closer and more often communication and cooperation that would help the student to feel expected, would increase the self-reliance rather than would cause the fear of practice.

Key words: quality of practice, educational programs, students' needs

Received 22 November 2012; accepted 23 December 2012

Renata Bilbokaitė

PhD., Researcher, Natural Science Education Research Centre, University of Šiauliai, P. Visinskio Street
25-119, LT-76351 Šiauliai, Lithuania

E-mail: Renata.bilbokaite@inbox.lt